पठतु संस्कृतम्

कोविद:

ट्याकरणम्

समास:

द्विग्-समासः

- पूर्व-पदं सङ्ख्यावाचक:
- संमाहार-द्विग्:
- समाहार: सम्ह:
- वचनम् -> एकवचनम्लिङ्गम् -> प्रायः नप्/स्त्री
- त्रयाणां भ्वनानां समाहारः - त्रिभ्वनम्
- पञ्चानां वटानां समाहारः - पञ्चवटी
- पञ्चानां पात्राणां समाहारः - पञ्चपात्रम
- अष्टानाम् अध्यायानां समाहारः अष्टाध्यायी

द्वन्द्व-समास:

- चार्थः
- सर्वपद-समान-प्रधानः
- द्विविधः
  - इतरेतर-द्वन्द्व:
    - रामश्च लक्ष्मणश्च
    - जन्मः च मृत्युः च
    - गङ्गा च यमुना च
    - हरिः च हरः च गुरुः च

- रामलक्ष्मणौ
- जन्ममृत्यू
- गङ्गायमुने
- हरिहरगुरवः

द्वन्द्व-समासः

- समाहार-द्वन्द्व:
  - सर्वेषां पदानां समूहः
  - नपुं & एकवचनम्
  - दासी च दासश्च अनयोः समाहारः दासीदासम्

समाहार-द्वन्द्व-समास:

दासी च दासः च अनयोः समाहारः दासीदासम्

पाणी च पादौ च एतेषां समाहारः

काक: च उल्क: च अनयोः समाहारः

पुत्राश्च पौत्राश्च एतेषां समाहारः

गौः च व्याघ्रः च अनयोः समाहारः

पाणिपादम्

काकोलूकम्

पुत्रपौत्रम्

गोव्याघ्रम्

समाहार-द्वन्द्व-समास:

घट: च पट: च अनयोः समाहारः

घटपटम्

गौश्च व्याघ्रश्च अनयोः समाहारः

गोट्याघ्रम्

शुभं च अशुभं च अनयोः समाहारः

शुभाशुभम्

मार्जारा: च मूषिका: च एतेषां समाहारः

मार्जारमूषिकम्

सुखं च दुखं च अनयोः समाहारः

सुखदुखम्

समास-अभ्यासः

कृष्णश्च अर्जुनश्च

कृष्णार्जुनौ

इतरेतर-द्वन्द्वः

पाणी च पादौ च तेषां समाहारः

पाणिपादम्

समाहार-द्वन्द्वः

त्रयाणां लोकानां समाहारः

त्रिलोकी

द्विगु:

दासी च दासश्च तयोः समाहारः

दासीदासम्

समाहार-द्वन्द्वः

हरिश्च हरश्च

हरिहरौ

इतरेतर द्वन्द्वः

अहिश्च नकुलश्च अनयोः समाहारः

अहिनकुलम्

समाहार-द्वन्द्वः

Learn Slokas Online - Vanisri Ragupati

समास-अभ्यासः

	•			•	
· Ł	ख	च	दः	ख	て
			3		

सुखदु:खे

इतरेतर-द्वन्द्वः

सप्तानां शतस्य समाहारः

सप्तशती

द्विगुः

पञ्चानां पात्राणां समाहारः

पञ्चपात्रम्

द्विगु:

पुण्यं च पापं च

पुण्यपापे

इतरेतर-द्वन्द्वः

हेमन्तश्च शिशिरश्च वसन्तश्च

हेमन्तशिशिरवसन्ताः इतरेतर-द्वन्द्वः

पुत्रः च कन्या च

पुत्रकन्ये

इतरेतर-द्वन्द्वः

Learn Slokas Online - Vanisri Ragupati

समास-अभ्यास:

काव्ये कुशलः काव्यकुशलः सप्तमी-तत्पुरुषः

लता इव तन्वी लतातन्वी उपमान-पूर्वपद-कर्मधारयः

स्वर्गं गतः स्वर्गगतः द्वितीया-तत्पुरुषः

पुरुषः ऋषभः इव पुरुषर्षभः उपमानोत्तरपद-कर्मधारयः

वर्षण पूर्वः वर्षपूर्वः तृतीया-तत्पुरुषः

वदनं कमलम् इव वदनकमलम् उपमानोत्तरपद-कर्मधारयः

समास-अभ्यासः

कैलास: इति अद्रिः कैलासाद्रिः सम्भावना-पूर्वपद-कर्मधारय:

ज्ञानम् एव यज्ञः ज्ञानयज्ञः अवधारणा-पूर्वपद-कर्मधारयः

कुत्सितः पुरुषः कुपुरुषः कुसमासः

वेदः एव सम्पत् वेदसम्पत् अवधारणा-पूर्वपद-कर्मधारयः

देवपूजकः ब्राहमणः देवब्राहमणः मध्यम-पद-लोपी-कर्मधारयः

काकेभ्य: बलिः काकबलिः चतुर्थी-तत्पुरुष: